

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України
МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
11.02 - МКР. 1592 "С" 2022.10.31. 012.ПЗ
ЄВТУШЕНКО ІЛЛЯ ІГОРОВИЧ
2023 р.

НУБІП України

НУБІП України

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Економічний факультет

УДК 336.772(100)

ПОГОДЖЕНО

Декан економічного факультету

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач кафедри

організації підприємництва та
біржової діяльності

Анатолій ДІБРОВА

(підпис)

Микола ІЛЬЧУК

(підпис)

«___» _____ 2023р.

«___» _____ 2023р.

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

«Організаційно-економічні засади біржової торгівлі на вітчизняних та
міжнародних біржах»

Спеціальність: 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

Освітня програма: Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

Орієнтація освітньої програми: _____ освітньо-
професійна

Гарант освітньої програми

к.е.н., доцент

(науковий ступінь та вчене
звання)

(підпис)

Людмила БЕРЕЗОВСЬКА

(ПІБ)

Керівник магістерської
кваліфікаційної роботи

к.е.н., доцент

(науковий ступінь та вчене
звання)

(підпис)

Валентина ЯВОРСЬКА

(ПІБ)

Виконав

(підпис)

Ілля СВТУШЕНКО

(ПІБ студента)

Київ – 2023

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Економічний факультет

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри організації
підприємництва та біржової діяльності
д.е.н., проф. Микола ІЛЬЧУК
(науковий ступінь, вчене звання)
(підпис) (ПІБ)

« 31 » жовтня 2022р.

ЗАВДАННЯ

ДО ВИКОНАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ
СТУДЕНТУ

Євтушенко Ілля Ігорович

Спеціальність: 076 - Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

Освітня програма: Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

Орієнтація освітньої програми: освітньо-професійна

Тема магістерської кваліфікаційної роботи «Організаційно-економічні
засади біржової торгівлі на вітчизняних та міжнародних біржах»

Затверджена наказом ректора НУБіП України від 31 жовтня 2022р. № 1592/С

Термін подання завершеної роботи на кафедру: 2023.11.05

Вихідні дані до магістерської кваліфікаційної роботи:	до законодавчо-правова база, наукова та періодична література, статистичні звіти бірж, міжнародних і вітчизняних асоціацій, державних регуляторів.
---	--

Перелік питань, що підлягають дослідженню:

Теоретико-методологічні аспекти проведення фундаментального та технічного аналізу організаційно-економічних засад біржової торгівлі на вітчизняних та міжнародних біржах

Оцінка поточного стану організаційно-економічних засад біржової торгівлі на вітчизняних та міжнародних біржах

Напрями вдосконалення використання фундаментального і технічного аналізу організаційно-економічних засад біржової торгівлі на вітчизняних та міжнародних біржах

Перелік графічного матеріалу: 9 рисунків, 5 таблиць

Дата видачі завдання « 31 » жовтня 2022 р.

Керівник магістерської
кваліфікаційної роботи

(підпис)

Валентина ЯВОРСЬКА

(прізвище та ініціали)

Завдання прийняв до

Ілля ЄВТУШЕНКО

Виконання

(підпис)

(прізвище та ініціали студента)

НУБІП України

РЕФЕРАТ

Магістерська робота написана українською мовою, складається із вступу, трьох розділів і висновків. Викладена на 55 сторінках машинописного тексту, ілюстрована 5 таблицями та 9 рисунками. Список використаних джерел вміщує 70 джерел.

Мета магістерської роботи полягає в обґрунтуванні теоретичних і практичних положень біржової торгівлі на вітчизняних та міжнародних біржах. Основні завдання роботи включають аналіз сучасного стану та підходи до управління біржовою торгівлею, визначення основних напрямків розвитку біржової діяльності на перспективу.

Перший розділ магістерської роботи присвячено основним міжнародним та вітчизняним біржам, а також функціональним аспектам біржової діяльності на макро- та мікрорівнях. Інформація у цьому розділі допомагає краще зрозуміти роль біржі в економіці та механізм формування ціни на біржі.

Другий розділ роботи аналізує структуру організаційного управління біржою, а також сьогоднішні вітчизняних та міжнародних бірж. Ці питання дозволяють висвітлити специфіку управління та розвитку біржової сфери.

У третьому розділі розглянуто діяльність вітчизняних та міжнародних бірж, загрози та можливості для їх розвитку, а також перспективи розвитку біржової торгівлі в Україні та світі.

Ключові слова: біржа, біржова торгівля, організаційно-економічні засади, вітчизняні біржі, міжнародні біржі, організаційне управління біржою, розвиток біржі.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ БІРЖОВОЇ ТОРГІВЛІ	8
1.1. Основні міжнародні та вітчизняні біржі.....	8
1.2. Функціональні аспекти біржової діяльності на макро- та мікрорівнях.....	14
1.3. Роль біржі в економіці та механізм формування ціни на біржі.....	17
АНАЛІЗ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИХ ЗАСАД БІРЖОВОЇ ТОРГІВЛІ НА ВІТЧИЗНЯНИХ ТА МІЖНАРОДНИХ БІРЖАХ	24
2.1. Структура організаційного управління біржою.....	25
2.2. Оцінка стану вітчизняної біржової діяльності.....	34
2.3. Аналіз сучасного стану міжнародної біржової діяльності.....	38
УДОСКОНАЛЕННЯ, НОВІ ПІДХОДИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНИХ ТА МІЖНАРОДНИХ БІРЖ	40
3.1. Приклади удосконалення діяльності вітчизняних та міжнародних бірж.....	40
3.2. Загрози та можливості для розвитку біржової діяльності.....	43
3.3. Перспективи розвитку біржової торгівлі в Україні та світі.....	44
ВИСНОВКИ	48
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	51

НУБІП України

НУБІП України

ВСТУП

НУБІП України

Сучасний період розвитку економіки вимагає від господарських суб'єктів постійного пошуку ефективних інструментів ведення бізнесу, серед яких особливе місце посідає біржова діяльність. Біржова торгівля стає не тільки важливим механізмом регулювання вітчизняного ринку, а й важливим інструментом інтеграції України до світового економічного простору.

НУБІП України

Аналіз останніх тенденцій в розвитку біржової діяльності показує, що роль та вплив бірж на формування національної й світової економіки поступово зростають. Тому організаційно-економічні засади функціонування бірж, їх особливості та проблеми розвитку в Україні та світі набувають особливого нагального характеру.

НУБІП України

Об'єктом дослідження є організаційно-економічні відносини, що складаються в процесі біржової діяльності на вітчизняних та міжнародних біржах. Предмет дослідження вражає широкий спектр тем, починаючи від структурних і функціональних аспектів біржової діяльності до аналізу основних елементів біржового ринку і процесу формування ціни на біржі.

НУБІП України

Метою нашого дослідження є розробка ефективних методів управління і стратегій розвитку вітчизняних бірж на основі досвіду кращих міжнародних практик. Ми ставимо перед собою завдання вивчення теоретичних засад біржової діяльності, аналізу сучасного стану та перспектив розвитку вітчизняних та міжнародних бірж, а також розробки пропозицій та рекомендацій з їх удосконалення.

НУБІП України

Методологія нашого дослідження базується на комплексі наукових підходів, які включають історичний, порівняльний, логічний, системний методи. Ми використовуємо статистичний аналіз для обробки даних, прогнозування та аналіз тенденцій. Методи моделювання використовуються для визначення найбільш ефективних стратегій розвитку.

НУБІП України

Важливість і актуальність дослідження не можна перецінити, адже воно спрямоване на пошук шляхів подолання проблем біржового ринку,

НУБІП України

підвищення їх ефективності і конкурентоспроможності на національному та міжнародному рівнях.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ БІРЖОВОЇ ТОРГІВЛІ

НУВБІП України

1.1. Основні міжнародні та вітчизняні біржі

НУВБІП України

Біржа є унікальним механізмом ринкової економіки, що дозволяє здійснювати купівлю та продаж широкого спектру товарів, цінних паперів та інших активів. Біржова торгівля завжди є відображенням суспільних відносин в галузі виробництва, обміну та розподілу багатства, основних тенденцій в розвитку національної та світової економіки[9].

НУВБІП України

Суть біржової торгівлі можна визначити як здійснення операцій купівлі-продажу стандартизованих об'єктів біржового обігу (товарів, цінних паперів, валют, прав власності тощо) за встановленими правилами на біржовому майданчику, з участю біржових посередників і за заздалегідь визначеною ціною[34].

НУВБІП України

Роль біржової торгівлі в сучасній економіці полягає в тому, що вона сприяє формуванню ринкових цін на товари і послуги, валюту та цінні папери, а також інтересів учасників ринку, що займаються виробництвом, торгівлею або інвестиціями. Це посилює конкуренцію, сприяє оптимізації виробничих потужностей підприємств и збільшення продуктивності праці[15].

НУВБІП України

Роль бірж в економічному житті суспільства постійно зростає. Вони допомагають формувати конкурентний ринок, забезпечують ефективний розподіл і перерозподіл капіталу, запроваджують нові інструменти інвестицій, сприяють створенню високоефективних ринкових структур.

НУВБІП України

Так, на біржах формуються всесвітньо визнані ціни на нафту, газ, золото, зерно та інші товари. У свою чергу, люди і організації використовують ці ціни для своїх розрахунків, планування й інвестиційних рішень. Крім того, біржі є важливим механізмом у системі міжнародних

НУВБІП України

економічних відносин: вони допомагають забезпечити стабільність на міжнародних фінансових ринках, працюючи як платформа для глобального інвестування і хеджування ризиків.

Тому біржова торгівля є невід'ємним елементом ринкової економіки, а інститут бірж забезпечує його нормальне функціонування і розвиток.

Стимулюючи економічну активність, біржі сприяють підвищенню ефективності економіки, моніторингу кон'юнктури товарного і фінансового ринків, формуванню єдиної системи цін.

Щоб повністю зрозуміти роль і значення бірж в сучасному світі, необхідно звернутися до історії їх виникнення та розвитку.

Біржі як спеціалізовані ринки вперше з'явилися в XV-XVI століттях в Європі. Вони були організовані торговцями для зручності проведення операцій з купівлею-продажам товарів, зокрема зерна, шовку, спецій, металів тощо. Перші біржі з'явилися у Фландрії, в містах Брюгге, Антверпен, Амстердам. Одна з найстаріших бірж, Амстердамська біржа, була заснована в 1602 році.

У XVII столітті на біржах почали активно торгувати не тільки товарами, але й цінними паперами - акціями та облігаціями. Це стало можливим завдяки розвитку акціонерних товариств і потреби в привабленні великих обсягів капіталу для здійснення масштабних комерційних проєктів [55].

З розвитком промислової революції в XIX столітті роль бірж значно зросла. Стало необхідним створення більш організованих і прозорих майданчиків для торгівлі акціями і облігаціями підприємств, що швидко розвивались. Окрім того, з'являються товарні біржі, на яких торгують сировиною для промисловості - металами, вугіллям, бавовною тощо.

Друга половина XIX століття характеризується широким розмахом біржової діяльності. В цей час виникає низка великих бірж, серед яких Лондонська фондова біржа (1801 р.), Нью-Йоркська фондова біржа (1817 р.) та Чиказька товарна біржа (1848 р.) [55].

У XX столітті біржі продовжують активно розвиватися. Виникають нові види торгівлі - ф'ючерсна, опціонна; починають торгувати новими фінансовими інструментами. Розвивається міжнародна біржова торгівля, з'являються перші міжнародні біржи.

В кінці XX - на початку XXI століття відбувається бурхливий розвиток бірж, що зумовлено глобалізацією світової економіки, інтенсивним розвитком фінансових ринків, широким впровадженням комп'ютерних технологій.

Виникають нові біржі, в тому числі електронні. Особливо потужним стимулом для розвитку біржової діяльності стає використання інтернету, який робить торгівлю на біржах доступною для широкого кола учасників, в тому числі приватних інвесторів.

Таким чином, історія розвитку бірж і біржової торгівлі свідчить про те, що біржі є важливим елементом ринкової економіки, сприяють ефективному функціонуванню товарного і фінансового ринку, створенню умов для капіталовкладень та забезпечують ліквідність активів.

Рис. 1.1. Трансформація форм оптової торгівлі на шляху до біржової торгівлі

Джерело: побудовано автором на основі [9]

Біржі по праву вважаються одними з найважливіших інституцій фінансового ринку. Вони виконують важливу роль у формуванні економіки як окремих країн, так і глобальної економічної системи.

Міжнародні біржі:

1. Нью-Йоркська фондова біржа (New York Stock Exchange, NYSE): Величезний обсяг торгівлі, надійність і прозорість торгівельних операцій визначають цю біржу як незаперечного лідера світового біржового ринку.

Заснована в 1817 році, NYSE сконцентрувала величезну суму вкладів, завдяки чому змогла зайняти позицію лідера з показником ринкової капіталізації компаній.

2. NASDAQ: Вона вважається технологічною біржою, оскільки на ній зосереджено акції багатьох компаній з сектору індустрії високих технологій.

Заснована у 1971 році, вона стала першою електронною біржою в світі, що позначило початок нової ери на фондовому ринку.

3. Лондонська фондова біржа (London Stock Exchange, LSE): ця біржа має багатий 300-річний досвід торгівлі. Функціонуючи як одна з найбільших фондових бірж світу, вона забезпечує публічний випуск акцій і облігацій для багатьох глобально відомих компаній.

4. Токійська фондова біржа (Tokyo Stock Exchange, TSE): За обсягом торгів, TSE є третьою найбільшою біржою в світі. Більше тисячі компаній з Японії і інших країн розміщують тут свої цінні папери для торгівлі.

Вітчизняні біржі також зіграють важливу роль в економіці України:

1. Фондова біржа "ПФТС": До сьогоднішнього дня ця біржа є найбільшою в Україні за обсягом торгів акціями. Вона була створена в 1996 році для здійснення торгівлі цінними паперами на території України.

2. Українська біржа: Заснована в 1998 році, Українська біржа займає одну з лідируючих позицій на ринку України. Вона забезпечує гідне представництво національних цінних паперів на міжнародних ринках.

3. Українська енергетична біржа: ця біржа здійснює регулярні торги, на яких відбувається купівля-продаж електроенергії.

Ці біржі прагнуть забезпечити торгівлю різними видами активів - від акцій до облігацій і ф'ючерсів - в Україні і за її межами, засновуючи свою діяльність на принципах прозорості, ефективності та відкритості [61].

Біржі виконують роль "головного регулятора" для повноцінного функціонування ринкової економіки. Це місце, де зустрічаються величезні кількості покупців та продавців, що забезпечує контроль цін та ліквідність активів.

Біржі, своєю керівною роллю, стають важливими механізмами для справедливого ціноутворення, регуляції ситуації попиту і пропозиції, а також розвитку корпоративного управління. Як результат, біржі відіграють ключову роль в економіці, забезпечуючи стабільність та зростання національного бюджету, стимулюючи розвиток бізнесу і інвестицій, поліпшуючи рівень життя населення[18].

Світова економічна система значною мірою залежить від стану та динаміки розвитку найбільших світових бірж. Наприклад, зміна ринкової вартості акцій, що торгуються на NYSE або NASDAQ, зараз може впливати не тільки на стан американської економіки, але і на економіку практично будь-якої країни світу.

Основні міжнародні біржі часто служать своєрідними "барометрами" світової економіки, а їхні індекси (Dow Jones, NASDAQ Composite, FTSE 100, Nikkei 225 та інші) є одними з найосновніших індикаторів стану світових фінансів.

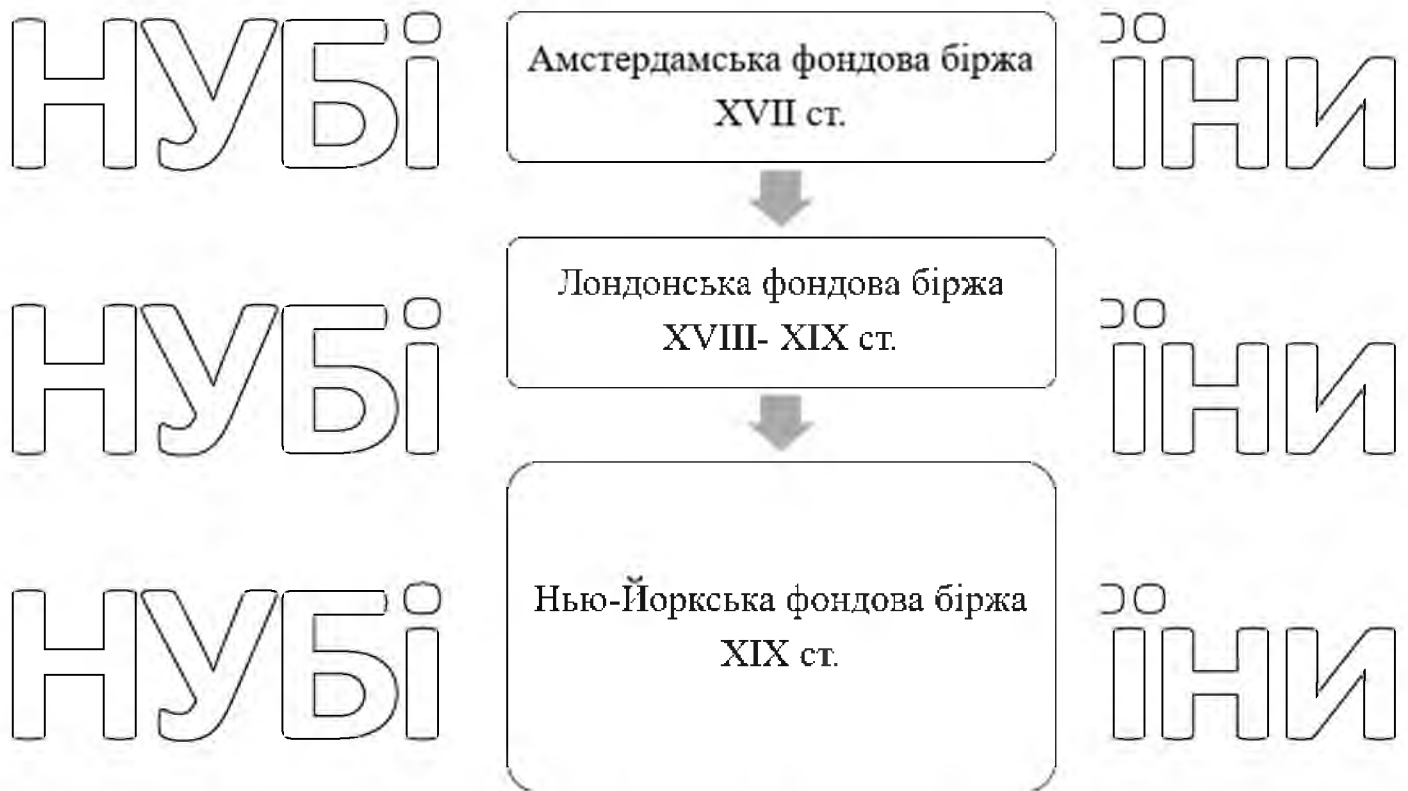

Рис. 1.2. Перші фондові біржі

Джерело: побудовано автором на основі [67]

У вітчизняному масштабі, біржі допомагають забезпечити оптимальне співвідношення між попитом та пропозицією на ринку цінних паперів і товарів, а також стабілізувати фінансову систему України. Завдяки прозорому та регульованому механізму формування цін, біржі стимулюють інвестиційну активність, сприяють зростанню вітчизняного бізнесу і забезпечують захист інтересів інвесторів.

Важливою частиною біржової діяльності є знання основних міжнародних та вітчизняних бірж. Годовними біржами в світі є New York Stock Exchange (NYSE), NASDAQ, London Stock Exchange (LSE). Центральні місця в Азії займають біржі Hong Kong Stock Exchange, Shanghai Stock Exchange, Tokyo Stock Exchange та ін.

Міжнародні біржі мають велику кількість відкритих компаній, де приймаються акції з різних країн. В Україні ситуація інша, домінують три основні біржі – ПАГ «Українська біржа», Біржа «PFTS» та Біржа «PERSPECTIVA».

Плідність взаємодії акціонерів, інвесторів та емітентів зумовлює вивчення та розуміння специфіки внутрішньої структури та принципів функціонування цих біржових площадок.

1.2. Функціональні аспекти біржової діяльності на макро- та мікрорівнях

Біржові установи виконують важливу роль на двох основних рівнях: макроекономічному та мікроекономічному. Також біржі, виконуючи свої функції, ефективно впливають на економічні процеси як на національному, так і на міжнародному рівнях.

Окрім того, біржі заохочують конкурентоспроможність і інновації, адже їхні механізми функціонування подразумевають прозорість і відкритість інформації, що, в свою чергу, забезпечує чесну конкуренцію між компаніями за приваблення інвестицій.

Також слід згадати, що біржі допомагають у поліпшенні засад корпоративного управління. Позаяк біржові лістинги вимагають від компаній дотримання високих стандартів управління та прозорості.

Загалом, значення бірж як одного з ключових елементів фінансової системи не може бути переоцінено, оскільки вони виступають важливими драйверами економічного розвитку на різних рівнях.

На макроекономічному рівні, біржі виступають важливим компонентом для функціонування національної та глобальної економіки. Вони допомагають сприяти ліквідності, ефективному формуванню цін та алокації ресурсів. Таким чином, вони допомагають оптимізувати розподіл капіталу в економіці, що сприяє економічному зростанню.

На макрорівні, однією з ключових ролей бірж є надання можливості для мобілізації великих обсягів капіталу. Вони сприяють залученню інвестицій

для фінансування діяльності корпорацій, в тому числі великих інфраструктурних проєктів, що сприяє економічному зростанню. Іншим важливим аспектом є те, що біржі допомагають підтримувати фінансову стабільність, надаючи механізми для управління кредитними ризиками.

На мікроекономічному рівні біржі використовуються як механізм для заробітку та капіталізації прибутку. Компанії можуть використовувати біржі для залучення капіталу шляхом випуску акцій та облігацій. Одночасно інвестори мають можливість придбати ці цінні папери з метою отримання прибутку від подальшого їхнього зростання.

Крім того, на мікроекономічному рівні, біржі також є важливим інструментом для ризик-менеджменту. Їх функціонування дозволяє трейдерам і фінансовим менеджером використовувати різноманітні інструменти, такі як ф'ючерси або опціони, для страхування від різких коливань цін на ринку.

На мікрорівні, біржі виконують ряд важливих функцій для їхніх учасників. Для інвесторів вони надають доступ до широкого спектра інвестиційних інструментів, що дозволяє розширити можливості для отримання прибутку і розподілу ризиків. Для компаній, біржі дозволяють

залучати капітал для фінансування їхньої діяльності, розширення та інновацій.

Макро- та мікрорівні біржової діяльності представляють два її основних аспекти. На мікрорівні біржова діяльність уособлює взаємодію між учасниками: брокери, дилери, інвестори, трейдери, які здійснюють операції купівлі-продажу на біржі.

На макрорівні біржова діяльність відображає вплив бірж на економіку країни в цілому. Вона уособлює, наприклад, ролі бірж у формуванні грошово-кредитної політики країни, інвестиційної клімату тощо.

На мікрорівні, спочатку слід зрозуміти, що біржа – це місце, де відбувається взаємодія між покупцями та продавцями. Тут зустрічаються різні види учасників: брокери, дилери, трейдери і інвестори. Брокери – це

особи, які здійснюють купівлю та продаж активів від імені своїх клієнтів. Дилери, завершують угоди на власний рахунок і, як правило, здійснюють купівлю та продаж активів у власний рахунок. Трейдери здійснюють купівлю і продаж у власних інтересах, або в інтересах своїх клієнтів.

Біржова діяльність на мікрорівні включає різні функції такі як визначення цін активів, забезпечення ліквідності та механізму очищення ринку від неефективних операцій.

Визначення цін активів на біржі - це дуже важливий процес. Це відбувається через механізм попиту та пропозиції. Ціна активу на біржі визначається на основі попиту та пропозиції на нього. Якщо попит на актив зростає та/або пропозиція зменшується, то ціна активу зростає. В іншому випадку, коли попит спадає або пропозиція зростає, ціна активу знижується.

Ліквідність на біржі забезпечується за допомогою великої кількості покупців та продавців, які беруть участь у торгах. Чим більше учасників, тим легше купити або продати актив без впливу на його ціну. Ліквідність допомагає також забезпечити ефективність біржових торгів, оскільки вона дозволяє учасникам біржових торгів з легкістю входити та виходити з позицій.

Процес очищення ринку теж відбувається на мікрорівні. Суть цього процесу полягає в тому, щоб відсіяти непродуктивні операції та концентруватися на ефективних. Під час механізму очищення на біржі активи переходять від слабких до сильних рук. Слабкі руки, це ті учасники біржових торгів, які не в змозі ефективно управляти своїми активами, а сильні руки, це ті, хто вміє це робити.

На макрорівні, біржова діяльність має величезний вплив на економіку країни. Біржі допомагають визначати глобальні ціни на багато активів, включаючи акції, облігації, сировину, валюту і т.д. За допомогою механізму ціноутворення, біржі впливають на рівень заробітної плати, рівень безробіття, інфляцію та рівень економічного зростання. Вони також впливають на інвестиційний клімат країни. За допомогою бірж, компанії

можуть залучати капітал для розширення своєї діяльності, а інвестори мають можливість заробити на зростанні вартості активів.

Важливе місце в макроекономічній функції біржі займає контроль над валютним ринком. Біржі відіграють важливу роль у формуванні курсу національної валюти та у встановленні відносної вартості різних валют на світовому ринку.

Операції на біржі відображають стан економіки в цілому, допомагаючи уряду і центральним банкам визначити політику в області грошово-кредитної або бюджетної сфери. Наприклад, якщо ціни на акції різко знижуються,

значить, інвестори очікують економічні проблеми, а отже, це може бути сигналом для уряду чи центрального банку про потребу в корекції економічної політики.

Отже, біржова діяльність на макро- та мікрорівнях має великий вплив на економіку, формування цін та визначення стратегічних напрямів економічного розвитку країн. Функція бірж є багатоаспектною і відіграє важливу роль як в економічному розвитку країни в цілому, так і в діяльності окремих компаній та фізичних осіб.

1.3. Роль біржів економіці та механізм формування ціни на біржі

Біржа відіграє важливу роль у координації економічних процесів на національному та глобальному рівнях. Біржі функціонують як незалежні та ефективні механізми, що сприяють формуванню справедливих цін та сприяють розподілу ресурсів в економіці.

Шляхом забезпечення прозорого механізму встановлення цін, біржі допомагають в макроекономічному балансуванні, управлінні ризиками та підтримують розвиток ринкової економіки шляхом створення конкурентного середовища. Вони допомагають компаніям залучати капітал для зростання та

розвитку, а також надають індивідуальним та інституційним інвесторам можливість отримати прибуток від інвестицій.

Ціна на біржі формується під впливом сил попиту та пропозиції. Коли попит перевищує пропозицію, ціни зростають. Коли пропозиція перевищує попит, ціни знижуються.

Відкритість та прозорість процесу торгівлі на біржі забезпечують гарантію того, що ціни, що формуються на біржі, є результатом конкурентного процесу і відображають істинну ринкову вартість торгових інструментів.

Біржі є важливою частиною глобальної фінансової системи. Вони забезпечують ліквідність ринку, що дозволяє трейдерам та інвесторам купувати та продавати цінні папери в будь-який час торгів.

Фиг. 1.3. Развитие биржевого рынка

Джерело: побудовано автором на основі [15]

Бути учасником біржі означає мати можливість доступу до широкого спектра фінансових інструментів, що варіюються від традиційних акцій і облігацій до складних фінансових інструментів, таких як ф'ючерси та опціони.

Біржі слугують важливим інструментом для залучення капіталу для підприємств. Первинні публічні пропозиції (ІРО) дозволяють компаніям випустити і продати свої акції на відкритому ринку вперше. Це дозволяє компаніям залучати значний обсяг капіталу, якого вони можуть

використовувати для зростання та розширення свого бізнесу. Біржі також надають підприємствам можливість здійснювати додаткові випуски акцій або випуски корпоративних облігацій, щоб залучити додаткові кошти.

В умовах глобальної економіки біржі також забезпечують учасникам ринку можливість здійснювати міжнародні інвестиції та створюють можливості для глобального капіталу в пошуку найбільш привабливих і продуктивних місць інвестування.

Регулювання біржового торгівлі є важливим аспектом роботи бірж. До основних принципів регулювання відносяться прозорість, справедливість, безпека та ефективність.

Прозорість: Інформація має бути доступною для всіх учасників ринку одночасно. Це створює рівні умови для всіх учасників та забезпечує, що біржові ціни точно відображають наявну інформацію.

Справедливість: Усі учасники ринку повинні бути відповідно захищені від зловживань та маніпуляцій на ринку.

Безпека: Біржі повинні мати рівень безпеки, який гарантує надійність та стабільність торгового процесу. Це включає в себе заходи щодо вирішення питань пов'язаних з кібербезпекою, регульованим виконанням угод та вирішенню можливих конфліктів.

Ефективність: Робота біржі повинна бути достатньо ефективною, щоб пришвидшити торгові операції та забезпечити їх надійність. Також біржі повинні бути гнучкими для адаптації до змін у ринкових умовах.

Концептуальні принципи біржового регулювання мають на меті створити безпечне та справедливе середовище, у якому можуть процвітати торговельні операції та інвестиції. Вони є основою для побудови довіри учасників ринку до біржових процесів і самих бірж[9].

Фундаментальний аналіз є одним з базових методів дослідження для інвесторів і аналітиків, які хочуть зрозуміти реальну вартість акцій підприємства та його потенціал для майбутнього зростання. Цей метод включає детальне вивчення всіх доступних фінансових даних підприємства

для оцінки його загальної фінансової стабільності, якості менеджменту, здатність генерувати прибуток, рівень заборгованості, а також ряд інших ключових економічних індикаторів. За допомогою фундаментального аналізу можна визначити, чи переоцінені акції компанії на ринку, чи недооцінені, та таким чином прийняти виважене рішення про покупку чи продаж акцій.

Фундаментальний аналіз надає загальне уявлення про здоров'я економіки, сектора або конкретного підприємства. Він може включати вивчення історичних показників прибутку, прибутку від акції (EPS), дохідності капіталу, ринкової капіталізації та багато інших економічних

метрик. Цей аналіз допомагає визначити фінансову стабільність компанії, а також його здатність впоратися з будь-якими майбутніми економічними або фінансовими невдачами.

Технічний аналіз є аналізом інформації про ціни та обсяги торгів, з метою прогнозування майбутнього напрямку цінових змін. Він включає використання різноманітних графіків, індикаторів і моделей, щоб визначити закономірності в цінових тенденціях і ринкових паттернах.

Технічний аналіз доцільно використовувати на високоліквідних та активно торгових ринках, де ціна відображає всю доступну інформацію. Він може бути корисним у короткостроковій торгівлі, оскільки він зосереджується на ідентифікації короткострокових цінових трендів та патернів.

Методи технічного аналізу можуть варіюватись від простих, таких як слідкування за трендами та підтримкою / опорними рівнями, до більш складних, які включають використання складних математичних формул і алгоритмів.

Квантитативний аналіз використовує математичні та статистичні методи для перетворення великої кількості даних про фінансові ринки в корисну інформацію. Ця методика стає все більш популярною з розвитком інформаційних технологій і великим обсягом даних, які зараз доступні для аналізу.

Рис. 1.4. Фінансові ринки

Джерело: побудовано автором на основі [62]

Переваги квантитативного аналізу включають прогнозування майбутніх ринкових трендів на основі історичних даних, а також визначення кореляції між різними активами або ринками. Квантитативний аналіз також використовується для створення моделей ризику, що можуть допомогти інвесторам і трейдерам управляти ризиком та оптимізувати потенційний прибуток.

Евристичний аналіз є методом, який стосується вивчення різних аспектів психології трейдерів та інвесторів для прогнозування тенденцій на ринку. Він базується на ідентифікації різних психологічних впливів, включаючи емоційні реакції, інтуїтивні судження, переконання та упередження, які можуть впливати на рішення про торгівлю[14].

При вивченні психології ринку, аналітики використовують різні психологічні моделі та теорії, такі як теорія перспектив, психологія групи, когнітивне упередження та ін. Відповідні висновки можуть допомогти при прогнозуванні тенденцій на ринку й розробці торговельних стратегій.

Цей аналіз може бути особливо корисним при трейдингу на короткострокових трендах, коли емоційні рухи можуть домінувати на ринку.

Біржі відіграють ключову роль у функціонуванні ринкової економіки. Вони сприяють забезпеченню ліквідності на фінансових ринках та надають можливість для регуляції цін через механізм попиту та пропозиції.

Формування ціни на біржі відбувається на основі таких факторів, як попит та пропозиція, макроекономічні показники, очікування ринку, новини з біржових компаній та інші значні події.

Біржа як інститут ринкової економіки має першорядне значення. Вона виконує ряд ключових функцій - регульовальну, інформаційну, інвестиційну, страхову та інші. Всі ці функції спрямовані на формування стабільності та ефективності ринкової системи.

Регульовальну роль біржі можна прослідкувати через механізм формування цін на товари та послуги. Любим товар, який продається на біржовому ринку, має свій "біржовий утворювач цін", який визначається в результаті вільної торгівлі. Така система дозволяє уникнути монопольного ціноутворення та сприяє формуванню стабільності цін.

Інформаційна роль біржі спрямована на збір, обробку, систематизацію та передачу інформації про ринкові умови та процеси, що на ньому відбуваються. Інформація про ціни, обсяги та тенденції ринку робить біржу важливим інструментом для рішень економічних суб'єктів.

Інвестиційна роль біржі полягає в створенні умов для привласнення додаткового капіталу підприємствами через продаж акцій, облігацій та інших цінних паперів. Таким чином, біржа стає важливим засобом реалізації інвестиційних проектів.

Слід також відзначити страхову роль біржі, яка полягає в створенні умов для управління ризиками. Мова йде про контракти (ф'ючерси, опціони, свопи), що дозволяють зменшити ризики зміни цін, курсів валют, процентних ставок тощо.

Ціни на біржі формуються під впливом численних чинників, їх визначає вільний ринок на основі пропозиції та попиту. Торги проводяться в режимі реального часу і цінові котирування змінюються кожену секунду.

Важливим чинником у формуванні цін на біржі є співвідношення між попитом та пропозицією: коли попит перевищує пропозицію, ціни зазвичай зростають, коли пропозиція перевищує попит, ціни знижуються.

Цінова стратегія важлива для трейдерів і інвесторів, оскільки вона дозволяє прогнозувати рух цін. Важливою є також інформація про глобальні і макроекономічні події, які можуть вплинути на рух цін.

Таким чином, роль біржі в економіці і механізм формування цін на біржі є важливими аспектами дослідження для розуміння їх впливу на глобальну економіку.

Особливо важливим є прозорий механізм формування цін на біржі, який забезпечує найбільш ємний доступ до інформації про зміни цін, об'єми продажів та покупок. Це дозволяє всім учасникам ринку оперативно реагувати на зміни умов торгівлі.

Біржа діє як важливий елемент економічного машинного обладнання, виконуючи важливі функції, серед яких регулювання цін, взаємодія покупця і продавця, ліквідність та очищення ринку, страхування ризиків, а також інвестиційний і кредитний механізми.

Регулююча функція біржі допомагає в формуванні ринкових цін на товари, послуги та активи. Вони служать головним місцем зустрічей покупця і продавця, які встановлюють ціни на товари, послуги і активи на основі вільного ринку. Це гарантує, що ціни на ринку віддзеркалюють реальну вартість товарів, послуг і активів. Додатково, ринкова взаємодія на біржі створює прозорість і підвищує довіру до системи, забезпечуючи учасників ринку необхідною інформацією для прийняття обґрунтованих економічних рішень.

Функція оцінки на біржі пов'язана з її спроможністю визначати реальну вартість товарів, активів та послуг. Під час біржових торгів ціни формуються за умовами ринку, основними з яких є попит і пропозиція. Серед інших факторів, що впливають на ціни, велику роль грають економічні бюлетені та

новини, курси валют, соціальна стабільність та геополітична ситуація, логістичні обставини, природні фактори та багато іншого.

Біржа є важливим інструментом для управління ризиками. Деривативи, такі як ф'ючерси, форварди, опціони і свопи, створені на біржах, дають змогу управляти фінансовими ризиками. За допомогою деривативів трейдер може захистити свою позицію від небажаних коливань цін на базовий актив.

Біржі надають ліквідність на ринку, дозволяючи легко купувати і продавати активи. Висока ліквідність означає, що трейдери можуть вільно входити й виходити з ринку без впливу на ціну активу. Це створює ефективність на ринку, оскільки трейдери мають змогу швидко реагувати на зміну умов.

Біржі також дозволяють компаніям залучати інвестиції через випуск акцій та облігацій. Корпорації можуть продати акції або облігації на біржі, отримуючи гроші для розвитку свого бізнесу. Це надає можливість для інвестиційного росту та розвитку економіки.

Нарешті, важливу роль біржі у визначенні економічного стану країни відіграють індекси бірж. Фондові індекси, такі як DJIA, S&P 500, Nasdaq Composite або FTSE 100, показують загальний тренд ринку та використовуються як барометри економічної активності.

Таким чином, роль біржі в економіці не може бути переоціненою. Прозорий і ліквідний ринок, який вони створюють, є невід'ємною частиною здорової, стійкої та розвиненої економічної системи.

РОЗДІЛ 2.

АНАЛІЗ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИХ ЗАСАД БІРЖОВОЇ ТОРГІВЛІ

НА ВІТЧИЗНЯНИХ ТА МІЖНАРОДНИХ БІРЖАХ

2.1. Структура організаційного управління біржою

Загальні збори акціонерів – це принципальний орган управління біржою.

Їх проводять щорічно і по потребі для обговорення та рішення ключових стратегічних питань. Акціонери зазвичай обирають раду директорів, ревізійну комісію, затверджують річний звіт і приймають рішення з інших значимих питань. Акціонери, що мають право голосу, впливають на рішення, прийняті на зборах, що дає їм можливість брати участь в управлінні діяльністю біржі[24].

Рада директорів виконує роль стратегічного керівництва біржою. Вона забезпечує реалізацію стратегії, визначає ключові напрямки діяльності, вирішує питання розподілу прибутку та приймає рішення про здійснення інвестиційної діяльності. Рада директорів безпосередньо взаємодіє з акціонерами, перевіряючи виконання задач, які були поставлені перед біржою.

Виконавча влада біржі, керована генеральним директором або президентом, відповідає за суто оперативне управління біржою. Виконавчий орган визначає тактичні цілі та мети, здійснює контроль за їх виконанням, формує бюджет, займається питаннями персоналу, а також забезпечує взаємодію з іншими ринковими учасниками та контролюючими органами[25].

Ревізійна комісія контролює фінансово-господарську діяльність біржі.

З її допомогою забезпечується прозорість і відкритість діяльності біржі, а також довіра до біржі з боку акціонерів, клієнтів і партнерів. Вона проводить аудит фінансової звітності та інших документів біржі, перевіряє дотримання законодавства і внутрішніх нормативних документів[26].

Отже, структура корпоративного управління, що включає в себе збори акціонерів, раду директорів, виконавчу владу та ревізійну комісію, дозволяє ефективно управляти біржою, забезпечує досягнення її стратегічних цілей та виконання поставлених задач. Розподіл функцій та відповідальності між

цими органами допомагає забезпечити прозорість і відкритість діяльності біржі, а також збільшити її ефективність.

Рис. 2.1. Структура організаційного управління біржою

Джерело: побудовано автором на основі [24]

Основні принципи, на яких базується біржова торгівля, є важливими для забезпечення її ефективності і стабільності. Вони включають:

- **Принцип вільної конкуренції:** цей принцип гарантує рівність місця для всіх учасників біржової торгівлі, незалежно від їхнього розміру або фінансового статусу. Він забезпечує, що всі учасники мають рівні можливості для торгівлі та стимулює здорову конкуренцію, що веде до формування ринкової ціни та ефективного розподілу ресурсів.

- **Принцип прозорості:** цей принцип вимагає від біржі надання всій необхідної інформації про торгівлю всім учасникам ринку від поточних цін та обсягів торгів до змін у регулятивному середовищі та інших важливих новинах. Це допомагає учасникам ринку приймати інформовані рішення та посилює довіру до ринку.

- **Принцип систематичності та регулярності:** цей принцип гарантує, що біржова торгівля відбувається відповідно до чіткого розкладу і процедур. Він

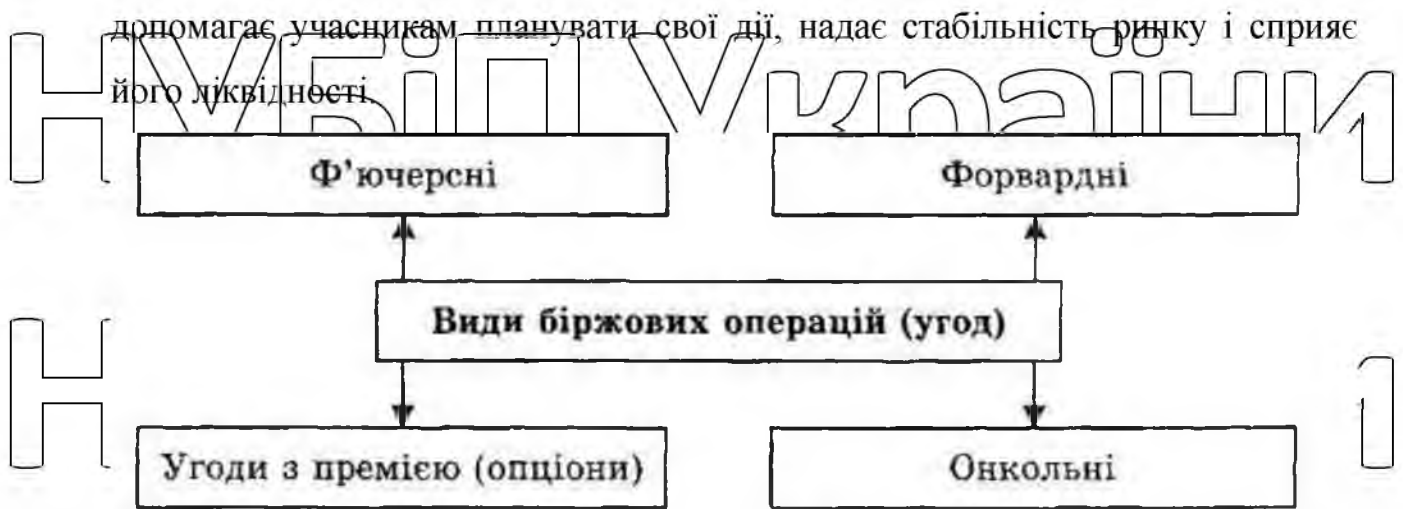

Рис. 2.2. Основні види біржових операцій

Джерело: побудовано автором на основі [30]

Біржові торги проводяться на основі стандартних біржових контрактів.

Ці контракти вимагають юридичної зв'язаності та визначають деталі угоди,

включаючи:

- Специфікація товару: контракт містить детальну специфікацію товару, як-от його якість, кількість, розміри, вага, доставка та технічні параметри.

- Умови доставки: контракт визначає місце доставки, спосіб транспортування, дату та час доставки, а також відповідальність сторін щодо доставки.

- Ціна та форма оплати: контракт визначає ціну товару, спосіб розрахунку (наприклад, готівка, переказ, акредитив) і терміни оплати.

- Індикатори на підставі яких формується ціна контракту: біржа відстежує і повідомляє ці причини, наприклад, зміни в урядовій політиці, геополітичні події, зміни у попиту та пропозиції та економічні показники, які впливають на ціну.

У торгівлі беруть участь різні суб'єкти, включаючи:

- Прямі учасники, або "біржові резиденти", як-от фінансові установи, банки, страхові компанії, пенсійні фонди, інвестиційні фонди і ритейл.

інвестори. Вони мають прямий доступ до біржі та здійснюють операції на відкритому ринку.

- Непрямі учасники, або "брокери", які діють від імені своїх клієнтів.

Вони мають доступ до біржі та здійснюють операції на відкритому ринку за порученням своїх клієнтів.

- Посередники, які забезпечують посередницькі послуги між прямими та непрямими учасниками, включаючи брокерів, дилерів та інших фінансових посередників[42].

Результатом біржової торгівлі є укладення угоди між покупцем та продавцем, формування ринкових цін, а також розподіл ризиків та внутрішніх ресурсів біржі. Це також включає контроль за виконання угод та забезпечує дотримання норм та вимог біржі.

Інформація про торгівлю відображається на біржі в режимі реального часу і включає ціни на купівлю та продаж, обсяг торгів, високі та низькі ціни за день, зміни в цінах порівняно з попереднім днем та іншу важливу інформацію.

Ця інформація може бути використана для аналізу ринку, визначення тенденцій, планування торгівельних стратегій та вирішення інших торгових питань.

Всі учасники біржового процесу, включаючи саму біржу, мають визначені ролі та обов'язки, що регламентуються законодавством, статутами біржі та іншими нормативними документами.

Початково, ролями біржі є:

- Організація біржової торгівлі. Біржа організовує відкриті, прозорі та рівні умови для торгівлі біржовими товарами.

- Регулювання торгівлі: Біржа встановлює правила торгівлі, контролює їх дотримання, охороняє інтереси учасників торгівлі, бореться з маніпуляціями на ринку.

- Інформаційна діяльність: Біржа надає інформацію про процес та результати торгів, що сприяє формуванню прозорого ринку.

- Розвиток ринку: Біржа розвиває біржовий ринок через вдосконалення механізмів торгівлі, розробку нових біржових інструментів, проведення освітніх програм

Своїми обов'язками періодично повинні керуватися всі учасники

біржової торгівлі:

- Дотримання правил біржі та законодавства: Учасники повинні дотримуватися правил біржі, виконувати вимоги законодавства, вчасно виконувати свої зобов'язання за біржовими угодами.

- Оперативність та чесність: Учасники повинні проводити операції оперативно та чесно, не використовуючи при цьому інсайдерську інформацію або проводячи неправомірні дії

- Кваліфікація та компетентність: Учасники повинні мати необхідну кваліфікацію і досвід для здійснення біржової торгівлі, уміти правильно оцінювати ризики.

- Застосування заходів ризик-менеджменту: Учасники повинні застосовувати заходи ризик-менеджменту для мінімізації можливих втрат.

Механізм біржової торгівлі базується на використанні спеціального біржового програмного забезпечення, що дозволяє учасникам в режимі реального часу виконувати операції з купівлі-продажу біржових інструментів, стежити за змінами цін, робити аналіз ринку та приймати виважені торгові рішення[33].

Процес торгівлі складається з таких основних етапів:

- Підготовчий етап: На цьому етапі учасники формують свою торгову стратегію, пов'язану з біржовими інструкціями, вивчають ринок і готуються до початку торгів.

- Етап виконання операцій: На цьому етапі відбуваються безпосередньо торги - учасники подають заявки на купівлю або продаж біржових активів, виконують угоди та відстежують зміни на ринку.

- Завершальний етап: Після закінчення торгів учасники аналізують результати своїх операцій, складають звіти та готуються до наступного торгового дня.

Включення технологій у процедуру біржової торгівлі значно збільшує ефективність цього процесу, зменшує можливість появи помилок і забезпечує повну прозорість торгів.

Біржові операції можуть бути різними за їхньою суттю і метою. Основні типи біржових операцій включають:

- Операції з найбільш ліквідними активами: Ці операції складають основу біржових торгів. Вони включають купівлю і продаж найбільш розповсюджених і ліквідних активів, таких як акції, облигації та інші цінні папери.

- Операції з похідними фінансовими інструментами: Похідні інструменти, такі як опціони, ф'ючерси, форварди та ін., дозволяють страхувати ризики або спекулювати на різниці цін.

- Операції з валютами та валютні свепи: Операції на валютному ринку Форекс - один з найактивніших та найбільших ринків у світі.

- Операції з комодитів: Ці операції включають купівлю і продаж товарів, таких як метали, нафта, зерно, кава та ін.

Структура біржових операцій значною мірою визначається специфікою кожної біржі - набором представлених на ній інструментів, потоками клієнтських запитів, ринковими умовами, юридичним регулюванням тощо.

Кожна біржова операція проходить декілька стадій:

- Планування: На цій стадії учасник визначає стратегію своєї біржової операції - що, коли і в яких обсягах він планує купувати чи продавати.

- Виконання: На цій стадії відбувається безпосередній процес обміну активів - купівля та/або продаж.

- Розрахунки: На цій стадії виконуються всі розрахунки за здійснені операції - оплата активів, перерахування грошей тощо.

- Контроль: На цій стадії відслідковуються всі зміни у вартості портфеля учасника, проводяться всі необхідні коректування.

- Аналіз: На цій стадії аналізується результат виконання біржової операції, вивчається досвід для покращення майбутніх операцій.

Ці стадії, в яких проходить біржова операція, важливі для розуміння всієї механіки ринку та формування ефективної торгової стратегії.

Біржова діяльність регулюється різноманітними законодавчими та нормативними актами, що встановлюють принципи формування та функціонування бірж, права та обов'язки їх учасників, порядок проведення біржових торгів, розкриття інформації тощо.

Діяльність біржі в країні контролюється наглядовим органом - зазвичай це національна комісія з цінних паперів, яка контролює дотримання всієї необхідної нормативної бази, захищає інтереси інвесторів, запобігає порушенням на ринку цінних паперів.

Біржі відіграють важливу роль у функціонуванні сучасної ринкової економіки. Вони сприяють розвитку фінансового ринку, стимулюють економічне зростання, сприяють ефективному розподілу ресурсів[31].

Завдяки біржам компанії мають можливість залучати інвестиції для свого розвитку, інвестори можуть розміщати свої кошти з максимальною ефективністю, держава отримує додаткові інструменти регулювання економіки.

Крім того, біржі сприяють поліпшенню корпоративного управління, підвищують прозорість бізнесу, забезпечують захист інтересів малих акціонерів.

Купівля та продаж біржових інструментів здійснюється учасниками на основі аналізу ринку, їх власних комерційних стратегій та стратегій управління ризиками. Учасники біржі подають заявки на купівлю або продаж інструментів за певну ціну. Після подачі заявки система біржі шукає відповідну протилежну заявку і коли знаходить, то виконує операцію.

Біржові вказівки - це зобов'язання, визначені брокерською компанією відповідно до вказівок клієнта, щодо купівлі або продажу певної кількості фінансових інструментів за певною ціною. У процесі біржової торгівлі діють різні типи вказівок, включаючи ринкові, лімітні, стоп та інші.

Біржовий лістинг - це процедура, в рамках якої акції компанії включаються до списку цінних паперів, що обслуговуються на біржі, що дозволяє їх власникам здійснювати з ними операції на біржі.

Біржовий спред це різниця між цінами купівлі і продажу, яка виникає в результаті роботи ринкових учасників. Чим нижче спред, тим вища ліквідність ринку.

Біржовий індекс відбиває загальну динаміку ринку на групу цінних паперів, котирування яких проводяться на біржі. Індекси використовуються для оцінки ринкових трендів, порівняння доходності інвестицій і як основа для похідних фінансових інструментів.

Біржовий кліринг - це комплекс операцій, який включає підготовку, проведення і підтвердження розрахунків за операціями. Він включає в себе перевірку виконання умов угоди, підтвердження даних операцій, облік та бухгалтерію, здійснення розрахунків.

Маржинальна торгівля дозволяє трейдерам купувати і продавати активи, використовуючи позику від брокера. Це забезпечує можливість торгувати більшим обсягом активів, ніж дозволяють власні кошти трейдера.

Індксація біржі - процес встановлення відповідності між цінами на окремі активи та загальним біржовим індексом. Цей процес дозволяє оцінити загальну динаміку ринку та визначити основні тренди.

Ліквідація позиції - це процес закриття відкритої позиції на біржі. Зазвичай це відбувається через проведення зворотної операції. Наприклад, якщо ви купили акції, то для ліквідації позиції потрібно їх продати.

Облікова палата біржі - це спеціалізований орган, який контролює виконання учасниками біржі своїх зобов'язань за укладеними біржовими

угодами. Вона забезпечує зберігання, облік і оборот біржових цінних паперів, проведення розрахунків, а також виконує ряд інших функцій.

Біржові комісії - це плата, яку біржа або брокерська компанія стягує за надання послуг з проведення біржових операцій. Розмір комісії може відрізнятись в залежності від біржі, типу операції, обсягу угоди та інших факторів[56].

Маніпулювання біржовим ринком - це незаконні дії, які полягають у спотворенні реального стану ринку для отримання недопустимої вигоди.

Типові приклади маніпуляцій включають накручування цін, штучне створення ринкової активності, розповсюдження недостовірної інформації.

Здійснення таких дій призводить до накладення адміністративних або кримінальних штрафів.

Кодекс професійної етики біржових брокерів - норми поведінки, дії та обов'язки, яких повинні дотримуватися учасники біржового ринку під час своєї роботи. Це включає незалежність, прозорість, конфіденційність, відповідальність, добросовісність та інші професійні стандарти.

Біржова бартерна угода - це угода про обмін товарами або послугами без використання готівки або інших платіжних засобів. Такі угоди здійснюються за допомогою спеціалізованих бартерних бірж.

Біржі відіграють ключову роль в ефективному розподілі ресурсів в економіці. Вони допомагають визначити дійсну вартість активів і товарів, сприяють прозорості та конкуренції, забезпечують механізм для взаємного перерозподілу ресурсів між учасниками ринку.

2.2. Оцінка стану вітчизняної біржової діяльності

Для аналізу сучасного стану біржової діяльності в Україні обрано як джерело даних Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг.

Зібрано дані за ключовими параметрами, які характеризують біржову діяльність: обсяги торгів, розподілені за основними біржовими сегментами (товарний ринок, валютний ринок, ринок цінних паперів); загальна чисельність бірж, що діють в Україні.

Враховуючи обсяги торгів за 2022 рік, даними НКЦПФР було зафіксовано активний розвиток товарної біржі. Схожа динаміка відбулася і в інших сегментах, зокрема, на валютному ринку та ринку цінних паперів.

Кількість діючих бірж в Україні в 2022 році також свідчить про стабільність та розвиток біржової інфраструктури в країні.

На основі зібраних даних було сформовано Таблицю 1, яка відображає загальну картину біржової діяльності в Україні за 2022 рік.

Таблиця 2.1

Обсяг торгів фінансовими інструментами на операторах організованих ринків капіталу протягом січня-грудня 2022 року, млн грн.

	УБ	ПФТС	УМВБ	ПЕРСПЕКТИВА	Усього
Січень	3335,90	28343,70	2,28	17109,84	48791,72
Лютий	3152,87	19330,98	2,17	22103,42	44589,44
Березень	82,69	1143,85	0,00	533,93	1760,47
Квітень	57,23	856,12	0,00	3520,69	4434,04
Травень	1016,14	886,71	0,00	2526,01	4428,86
Червень	476,73	1829,91	0,00	526,29	2832,93
Липень	330,75	603,75	0,00	133,97	1068,46
Серпень	1543,54	5460,72	0,00	1985,51	8989,77
Вересень	1987,24	4734,41	0,00	2271,32	8992,97
Жовтень	1033,52	2363,36	0,00	1934,88	5331,76
Листопад	1270,05	6437,82	0,00	5159,79	12867,67
Грудень	1130,17	11982,98	0,00	3434,78	16547,93
Усього	15416,82	83974,32	4,44	61240,43	160636,02

Джерело: [69]

Для порівняння тенденцій розвитку біржової діяльності в Україні проведемо аналіз даних за 2021 рік, результати якого представлені в таблиці 2. За даними Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, у 2021 році можна спостерігати значне зростання обсягів торгів на всіх біржових сегментах порівняно з попередніми роками. Особливо активність була відмічена на товарному ринку та ринку цінних паперів. Розвиток біржової інфраструктури продовжувався, що підтверджується стабільною кількістю діючих бірж.

Таблиця 2.2

Обсяг та кількість випусків акцій, зареєстрованих Комісією протягом січня-грудня 2021 року

Період	Обсяг випуску акцій, млн грн	Кількість випусків, шт
Січень	124,96	5
Лютий	2 252,71	7
Березень	1 883,98	3
Квітень	146,96	4
Травень	4 357,27	4
Червень	1 087,10	12
Липень	2 437,60	9
Серпень	2 067,68	5
Вересень	3 244,52	11
Жовтень	20 734,22	8
Листопад	2 390,87	7
Грудень	2 156,41	11
Усього	42 884,28	86

Джерело: [69]

Таблиця 2.3

Обсяг біржових контрактів з цінними паперами на організаторах торгівлі протягом січня-грудня 2021 року, млн грн

	УБ	ПФТС	УМВБ	ЦЕРСПЕКТИВА	Усього
Січень	194,98	15444,04	0,65	17221,92	32861,59
Лютий	262,50	16934,36	0,70	24144,03	41341,59
Березень	270,43	23087,23	0,43	19433,96	42792,06
Квітень	537,27	16332,44	0,46	15956,91	32827,09
Травень	662,38	8919,01	0,46	7714,90	17296,76
Червень	2018,36	13335,24	0,68	21669,30	37023,58
Липень	1178,27	16051,36	0,63	16504,75	33735,02
Серпень	788,63	21778,06	0,54	15926,96	38494,19
Вересень	1436,19	21823,49	1,46	17811,54	41072,68
Жовтень	1937,15	20438,63	2,19	19915,25	42293,23
Листопад	1695,23	27056,47	2,51	25153,83	53908,05
Грудень	2309,20	20343,44	2,40	15659,69	38314,73
Усього	13290,61	221543,78	13,12	217113,06	451960,57

Джерело: [69]

Аналіз даних за 2020 рік, які представлені в таблиці 3, зафіксував ряд значимих тенденцій. По-перше, цей рік був визначний для розширення обсягів торгів на валютному ринку та ринку цінних паперів, що свідчить про зміну структури біржових операцій. По-друге, на фоні активізації біржової діяльності відбувалась стабілізація чисельності діючих бірж, що свідчить про формування стійкої мережі біржових установ в Україні.

Таблиця 2.4

Обсяг та кількість випусків акцій, зареєстрованих Комісією протягом січня-грудня 2020 року

Період	Обсяг випуску акцій, млн грн	Кількість випусків, шт
Січень	145,91	8
Лютий	59,00	1
Березень	618,22	4
Квітень	132,88	3
Травень	2 249,15	6
Червень	58,24	4
Липень	6 724,66	11
Серпень	794,26	6
Вересень	12 750,12	5
Жовтень	708,52	7
Листопад	4 757,29	7
Грудень	3 984,55	9
Усього	32 982,80	71

Джерело: [69]

Цей аналіз складає повне уявлення про стан біржової діяльності в Україні, підтверджуючи її важливість для економіки країни та активне розвиток у сучасних умовах, що є важливим для вивчення реального стану розвитку та динаміки біржової діяльності, оцінки впливу біржової торгівлі на економічний розвиток держави та налагодження ефективного механізму її регуляції.

Обсяг біржових контрактів з цінними паперами на організаторах торгівлі протягом січня-грудня 2020 року, млн грн

	УБ	ПФТС	УМВБ	ПЕРСПЕКТИВА	Усього
Січень	23,13	5804,54	0,00	16205,43	22033,10
Лютий	251,81	4996,53	0,00	9054,75	14303,09
Березень	82,93	20283,11	0,00	21591,59	41957,63
Квітень	13,48	9717,28	0,03	16995,95	26728,74
Травень	59,18	10862,93	1,41	15107,97	26031,49
Червень	13,89	11591,37	0,64	13944,87	25550,77
Липень	163,64	11901,43	0,74	14304,96	26370,77
Серпень	41,74	10480,21	0,61	17183,35	27705,90
Вересень	124,52	12537,79	0,98	15731,35	28394,64
Жовтень	244,46	8225,23	0,52	11317,75	19787,96
Листопад	143,76	8938,57	0,59	14591,72	23696,64
Грудень	1247,42	16175,55	1,24	35425,47	52849,68
Усього	2413,95	131534,53	6,77	201455,17	335410,42

Джерело: [69]

2.3. Аналіз сучасного стану міжнародної біржової діяльності

Проаналізовано міжнародний стан біржової діяльності, використовуючи дані Всесвітньої федерації бірж (WFE) за 2022 рік. Аналіз охоплює кілька ключових індикаторів, що характеризують глобальну діяльність на ринках цінних паперів.

За даними WFE, обсяги торгів на світових товарних і валютних біржах зросли. Це свідчить про те, що багато інвесторів активно використовували біржі для управління ризиками термінових контрактів та валют, особливо в умовах нових викликів, пов'язаних зі зміною цифрового ландшафту.

Також було зареєстровано підвищені рівні активності на ринках акцій. Обсяги торгів цінними паперами на основних світових біржах показали зростання, що свідчить про активізацію діяльності на початку 2022 року.

Було створено таблицю 2, яка включає дані про обсяги торгів на основних світових біржах, а також обсяги торгів окремих фінансових інструментів (акції, термінові контракти, валюти тощо).

Рисунок 2.3 Обсяг торгів на міжнародних біржах протягом січня-грудня 2022 року, млн грн

Джерело: сайт World Federation Of Exchanges [70]

Цей аналіз дозволяє відслідкувати глобальні тенденції біржової діяльності і демонструє активність світових фінансових ринків, які продовжують розвиватися та адаптуватися до нових викликів технологій.

РОЗДІЛ 3.

УДОСКОНАЛЕННЯ, НОВІ ПІДХОДИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНИХ ТА МІЖНАРОДНИХ БІРЖ.

3.1. Приклади удосконалення діяльності вітчизняних та міжнародних бірж

Вивчаючи різні біржі, можна помітити, що їх розмаїтість обумовлена великою кількістю факторів, таких як різні типи товарів та послуг, які вони пропонують, та обсяги торговельних операцій, які вони обробляють. Щоб здійснити ефективний аналіз діяльності конкретної біржі, необхідно врахувати різні аспекти її роботи.

Зрозуміти динаміку та особливості бірж – це зрозуміти саме серце модерного фінансового ринку. Біржі – це місця, де купці та продавці зустрічаються, щоб торгувати цінними паперами, сировиною, валютою та іншими активами. З вивченням бірж у світі та їх функціонування пов'язано багато аспектів.

Розглядаючи історію бірж, ми стикаємося з глибокими коренями, що простягаються аж до часів давніх віків, коли торговці зі всього світу збиралися на ринках для обміну своїми товарами. Спочатку ці місця були простими фізичними майданчиками, де люди могли порівнювати ціни та торгувати своїми товарами. З часом, однак, ці торговельні місця почали розвиватися у дедалі більш складні та регульовані інститути, стаючи сучасними біржами, що є центрами світового фінансового ринку.

Знання історії розвитку бірж може допомогти трейдерам та інвесторам в розумінні, які фактори та події вплинули на формування сучасного біржового ринку. Вивчення таких етапів, як перехід від відкритої торгівлі до електронної торгівлі, впровадження деривативів та інших фінансових

інструментів або адаптація до глобалізації та технологічних змін, надає корисну інформацію про важливі тенденції та зміни в біржовій індустрії.

Біржі можуть бути класифіковані за різними параметрами, але одним з найбільш загальних є види активів, якими торгують. Обсяг та різноманітність цих активів можуть впливати на діяльність біржі та стратегії, які вона використовує. Найдавнішими та найбільш поширеними біржовими активами є акції та облігації компаній.

Проте, сьогодні існують біржі, що спеціалізуються на низці інших фінансових інструментів, включаючи цінні папери з фіксованою доходністю, деривативи, сировину, енергетичні ресурси, сільськогосподарські продукти та багато іншого. Ознайомлення з різними видами активів та тим, як вони торгуються на різних біржах, може бути корисним для інвесторів при розробці своїх інвестиційних стратегій.

Біржа, як і будь-який інший фінансовий ринок, потребує відповідного регулювання, щоб забезпечити справедливі та конкурентні умови для всіх учасників. Регулювання може включати встановлення вимог до учасників торгів, встановлення стандартів для поведінки на ринку, а також забезпечення прозорості та відкритості інформації[18].

Важливим аспектом регулювання є забезпечення прозорості торгів. Прозорість означає, що інформація про ціни та обсяги торгів доступна для всіх учасників ринку. Це дозволяє трейдерам та інвесторам приймати обґрунтовані рішення та захищає їх від недобросовісних практик.

Ліквідність – це здатність активу бути швидко купленим або проданим без значного впливу на його ціну. Ліквідність біржі залежить від багатьох факторів, включаючи кількість активних учасників, обсяг торгів, наявність різноманітних торгових інструментів та ефективність механізмів врегулювання угод.

Біржі з високою ліквідністю зазвичай надають найкращі умови для трейдерів і інвесторів, оскільки вони дозволяють проводити великі операції

без значного впливу на ціни, що знижує можливість сліпучих курсів і допомагає зменшити торгові витрати.

В останній десятилітті багато бірж по всьому світу активно адаптувалися до швидкого розвитку нових технологій. Використання сучасні технологічні інновації, такі як електронне депозитарне зберігання, високочастотний торговельний алгоритм та блокчейн, перетворили традиційні біржі на ультрасучасні цифрові платформи для торгівлі 24/7.

Цифрова ера надає нових можливостей та викликів. З одного боку, це збільшило доступність бірж для трейдерів по всьому світу, поліпшило ефективність торгів та скоротило витрати. З іншого боку, біржі тепер стикаються з новими кіберзагрозами, викликами в сфері захисту даних та ризиками пов'язаними з технологічними відмовами.

Щоб залишатися конкурентними в сучасному бізнес-середовищі, біржі не тільки повинні ефективно виконувати свою основну діяльність, але й розробляти стратегічні плани для майбутнього. Це може означати впровадження нових технологій, розширення діяльності на нові ринки, адаптація до нових регуляторних вимог або навіть вступ до нових альянсів або партнерств.

Аналіз стратегій розвитку різних бірж може допомогти трейдерам та інвесторам краще розуміти і враховувати потенційні зміни, що можуть вплинути на їх торговельні дії.

Біржі відіграють ключову роль в глобальній економіці, даючи компаніям можливість привласнювати капітал, інвесторам - інвестувати в активи, та трейдерам - отримувати прибуток від змін цін. Вони також є класифікаторами ризику та індикаторами економічних умов та тенденцій.

Таким чином, аналіз діяльності бірж потребує поєднання різних перспектив та уважного розуміння багатьох компонентів від їх історичних коренів до сучасних трендів і викликів.

3.2. Загрози та можливості для розвитку біржової діяльності

Безперечно, інновації в технологіях відкривають нові можливості для бірж. Наприклад, блокчейн та інші технології розподіленого реєстру застосовуються в біржовому середовищі для автоматизації процедур розрахунку та забезпечення прозорості та безпеки угод. Цифрові технології також можуть підвищити ліквідність бірж шляхом залучення нових учасників та створення нових форм торгових операцій.

З другого боку, завдяки тій же цифровій технології, з'являється дедалі більше нових викликів щодо кібербезпеки, конфіденційності та захисту даних. Так, незадовільний захист від кібернапад може призвести до фінансових втрат, втрати репутації та довіри з боку учасників ринку.

Біржі по всьому світу завжди опиняються перед великими викликами через постійні зміни в регулятивному середовищі. Нові законодавчі акти та регулювання, супроводжують ландшафт фінансового регулювання, створюючи додаткові вимоги до звітності, прозорості та корпоративного управління, зокрема[36].

З одного боку, це може спричинити складнощі для бірж, поклавши на них додатковий тягар зобов'язань та вимог. З іншого боку, це може стати можливістю для покращення їх процесів та послуг, оскільки вони адаптуються до вимог нового законодавства та очікувань учасників ринку.

Волатильність — це класичний фактор ризику в біржовій торгівлі, який може призвести до непередбачуваних коливань цін. Висока волатильність може збільшити ризик, але водночас може принести великі вигоди для тих, хто готовий взяти на себе додатковий ризик.

При високій волатильності, існує можливість привернути більшої уваги та активності трейдерів та інвесторів, що може призвести до збільшення обсягів торгів та вищих прибутків від комісійних відрахувань. Біржі можуть використовувати ці умови для привернення більшої уваги та активності

трейдерів та інвесторів, що може призвести до збільшення обсягів торгів та вищих прибутків від комісійних відрахувань.

Глобалізація створює нові можливості та виклики для бірж. З одного боку, вона знімає бар'єри для участі в торгах на міжнародних біржах, що може збільшити обсяги торгів та прибутковість. З іншого боку, це також створює додаткову конкуренцію серед бірж, оскільки трейдери та інвестори можуть легко перемикатися між різними торговими платформами.

Зміни у структурі ринку та уподобаннях споживачів також можуть суттєво вплинути на біржи. Ці зміни можуть бути спровоковані різними факторами, включаючи технологічний прогрес, демографічні зміни, зміни в регулятивному середовищі або економічні зміни.

Біржам потрібно враховувати ці зміни й адаптуватися до них, щоб залишатися конкурентними. Наприклад, вони можуть розробляти нові фінансові продукти або посилювати свої зусилля залучення нових учасників ринку. З іншого боку, вони також повинні бути готовими до вирішення можливих викликів, які створюють ці зміни.

3.3. Перспективи розвитку біржової торгівлі в Україні та світі

Спостерігається активне використання технологічних інновацій всередині сфери біржової діяльності. Такі технології, як штучний інтелект, блокчейн, Big Data аналітики, машинне навчання та ін., перетворюють спосіб проведення біржових операцій, угод та аналітики. Вони також змінюють подання й обробку інформації, що призводить до нових можливостей отримання прибутку.

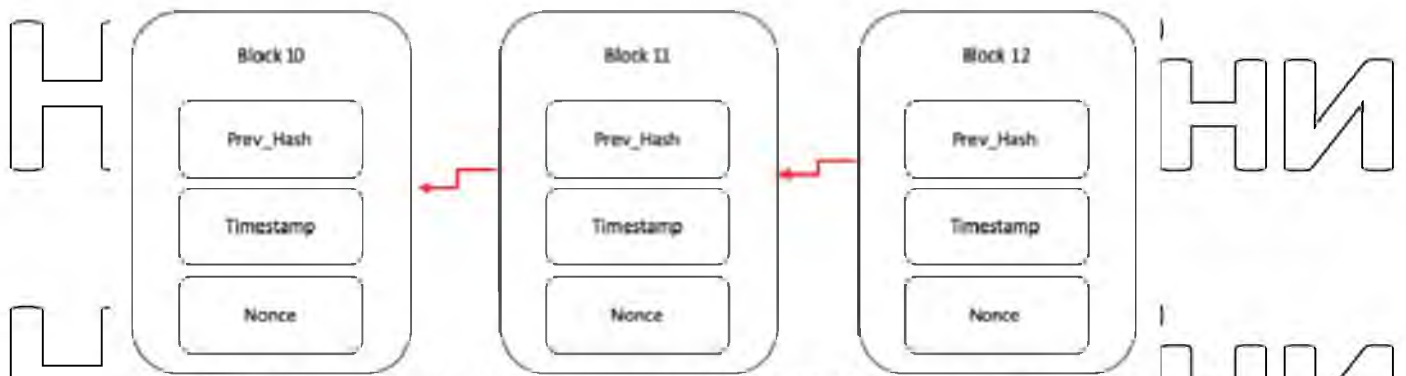

Рис. 3.1. Принцип роботи технології Blockchain

Джерело: побудовано автором на основі [11]

Ці технологічні інновації не лише впливають на операційну діяльність бірж, але й вимагають від них значних змін на стратегічному рівні. Це може стосуватися не тільки включення нових технологій або подальшого удосконалення поточних, але і зміни бізнес-моделей, зміни стратегічних планів, підхід до роботи з клієнтами, і навіть корпоративної культури, щоб забезпечити компанії максимальну конкурентоспроможність у новому цифровому середовищі.

У майбутньому біржі продовжуватимуть розробляти нові продукти та послуги з метою відповіді на змінне середовище, зростаючий попит і конкуренцію. Це означає, що вони не тільки постійно удосконалюють існуючі продукти та послуги, але й виявляють нові можливості для створення нових продуктів та послуг, а також пошуку нових торгових платформ.

В ході таких змін, біржі могли б мати можливість розробки нових типів деривативів, створення нових торговельних платформ для певних видів торківлі, або навіть надання додаткових послуг для кращого управління ризиками. Особлива увага також приділяється пошуку можливостей використання нових технологій, зокрема, технологій фінансових технологій, для поширення цифрових послуг серед їх користувачів.

В умовах посилення глобалізації та конкуренції, представники біржового ринку істертаються до подальшої консолідації. Цей процес вже

пройшов перший етап, який спричинив значне збільшення частки найбільших гравців на ринку. Очікується, що в майбутньому, процес злиття та поглинання проявить себе ще яскравіше, оскільки біржі прагнуть створити більші, більш ефективні та глобальні організації, здатні конкурувати з найкращими в галузі.

Будь-які регулятивні зміни, які відбуваються на ринку, впливають на всі біржі. Ці зміни можуть прийти, наприклад, у вигляді нових вимог до прозорості, змін у процедурі проходження аудиту або вимог до безпечності оперативної діяльності платформ.

Рис. 3.2. Перспективи розвитку

Джерело: побудовано автором на основі [66]

Біржам потрібно не просто пристосуватися до цих нових вимог, а й забезпечити свою стратегію ефективними планами реагування на будь-які можливі зміни у регулятивному середовищі, щоб просуватися уперед.

Швидкий розвиток фінансових технологій вже багато в чому змінив функціональні й бізнесові моделі бірж. Найбільш значні зміни відбулися в сфері платіжних систем, торгівлі цінними паперами, депозитарних послуг, а також у сфері захисту інформації й управління ризиками. У майбутньому ці та багато інших тенденції стануть ще більш поширеними, вимагаючи де-

більш ефективного впровадження технологічних інновацій у всій екосистемі
фінансових послуг.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

ВИСНОВКИ

У ході написання даної магістерської роботи були детально розглянуті різні аспекти біржової діяльності. Було визначено її основні принципи, а також досліджено поточний стан та перспективи розвитку.

Високий рівень інноваційності, який спостерігається у біржовій діяльності, показує її важливість у сучасному економічному середовищі. Біржі є важливими платформами для транзакцій з цінними паперами та надають величезну кількість можливостей для різних учасників ринку.

В контексті майбутнього розвитку, біржова діяльність продовжує адаптуватися до нових цифрових реалій, включаючи технологічні інновації, глобальну консолідацію та виклики, пов'язані з ними. Важливо підкреслити, що навіть з усіма швидкими змінами, біржі повинні продовжувати виконувати своє ключове призначення як інструменти для регулювання та організації ринкових торгів.

Отже, результати даного дослідження дозволяють зробити висновок про важливість біржової діяльності для сучасної економіки. Вона продовжує адаптуватися до нових умов, забезпечуючи її важливість і стимулюючи економічне зростання. Торгівля на біржах сприяє здоровому розвитку капіталовкладень у світовій економіці, підтримуючи платформу різних видів вкладень для величезної кількості учасників ринку. Біржі є місцем, де можна купити й продати цінні папери, а також обміняти товари і цінності, на основі торговельних правил та процедур біржі.

У той же час, біржова діяльність постійно досліджує інновації, що еволюційно впливають на її діяльність. Насамперед, це стосується забезпечення безпеки та регуляції, технологій, що використовуються, та видів фінансових продуктів, що пропонуються учасникам ринку. Так, інноваційні технології, регулятивні зміни та волатильність ринку, загрози та можливості для розвитку біржової діяльності були досліджені для важливого контексту й розуміння.

У контексті майбутнього, дуже важливо зрозуміти, що біржова діяльність продовжує розвиватися. Вона повинна адаптуватися до нового цифрового ландшафту, шукати нові способи надання більш ефективних продуктів і послуг. Біржова діяльність також має зрозуміти вплив глобальної консолідації на її діяльність. Далі, з впливом нових технологій, біржова діяльність повинна постійно змінюватися, адаптуватися, реформуватися.

Тим не менш, при урахуванні всіх змін, для бірж важливо пам'ятати про свою основну роль та функцію, накопичуючи капітал, розподіляючи ресурси та організовуючи торгівлю. Біржова діяльність має основну соціальну підставу для підтримки усталених економічних взаємозв'язків, торговельних циклів та поведінки споживачів.

Результати дослідження дозволяють скласти цілісне уявлення про стан та тенденції розвитку біржової діяльності на вітчизняній та на міжнародний рівні. Його динамізм, активізація торговельних операцій, розширення кількісного і якісного спектра біржових інструментів, перетворюють біржі в одного з основних учасників ринкової економіки.

Відповідно до проведеного аналізу, біржова діяльність в Україні поступово розвивається, адаптуючись до глобальних стандартів та технологій. Особливо важливо підкреслити роль новітніх технологій у цьому процесі, оскільки вони забезпечують прозорість, ліквідність, ефективність ринку та відкривають нові можливості для учасників.

На міжнародному рівні, динаміка біржової діяльності також показує позитивну тенденцію. Аналіз новітніх даних від Всесвітньої федерації бірж вказує на значне зростання обсягу торгів на глобальних біржах. Це додає впевненості в стійкості і здатності системи загальносвітніх фінансових ринків адаптуватися до нових викликів.

Така позитивна динаміка біржової діяльності свідчить про зростання глобальної фінансової активності та відображає широкі інвестиційні можливості на фондовому ринку. Вона також показує, наскільки біржі

важливі як важелі для регулювання та забезпечення ліквідності, стабільності та прозорості міжнародних ринків.

Безпосередньо для сучасних міжнародних бірж невід'ємним є використання новітніх технологій і автоматизованих систем, що здатні обробляти великі обсяги торговельних операцій. У сучасних умовах це дозволяє виконувати операції швидко, ефективно та з мінімізацією ризиків.

Таким чином, основними висновками є активне зростання і розвиток міжнародної біржової діяльності, що підкреслює її ключову роль в загальносвітньому економічному розвитку. На основі отриманих висновків

можна прогнозувати, що ця тенденція продовжиться у майбутньому, що відкриває нові можливості для учасників біржового ринку.

У заключенні, важливо зрозуміти, що біржова діяльність - це важлива складова сучасної глобальної економіки. Вона слідкує за викликами й можливостями, яке регулятивні зміни і нові технології приносять їй, і продовжує адаптуватися, щоб підтримувати свою важливість і забезпечувати зростання.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Господарський кодекс. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>. (дата звернення 20.09.2022р.).

2. Закон України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» № 738-IX від 19.06.2020. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text>. (дата звернення 20.09.2022р.).

3. Закон України «Про товарні біржі». Із змінами, внесеними від 30.06.2021 № 1587-IX. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1956-12#Text>. (дата звернення 20.09.2022р.).

4. Закон України «Про акціонерні товариства». Із змінами, внесеними № 1630-IX від 13.07.2021. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17#Text>. (Дата звернення 20.09.2022р.).

5. Закон України «Про депозитарну систему України». Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5178-17>. (дата звернення 20.09.2022р.).

6. Закон України «Про державне регулювання ринків капіталу та організованих товарних ринків» від 01.08.2022 № 1953-IX. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/96-%D0%B2%D1%80#Text>. (дата звернення 20.09.2022р.).

7. Закон України «Про інститути спільного інвестування» від 10.10.2022 № 5080-VI. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5080-17#Text>. (дата звернення 20.09.2022р.).

8. Яворська В.О. Сучасні тенденції розвитку біржового ринку / В.О. Яворська // Фінанси, бізнес, технології 2015. № 4. С. 16-21. URL: <http://libfor.com/engine/print.php?newsid1352>. (дата звернення 24.10.2022р.).

9. Аналіз і прогнозування біржового ринку: навчальний посібник / М.О. Солодкий, М.М. Ільчук, В.О. Яворська: К.: ЦП Компринт, 2020. 550 с.
10. Базилевич В. Д. Ринкова економіка: основні поняття і категорії : навч. посіб. / В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич. 2-ге вид. К.: Знання, 2008. 263 с.
11. Бочуля Д.В. Проблеми і перспективи розвитку фондового ринку України / Д.В. Бочуля. URL: <http://libfor.com/engine/print.php?newsid1352>. (дата звернення 24.10.2022р.).
12. Господарський кодекс України. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>. (дата звернення 20.09.2022р.).
13. Закон України «Про грошові брокери». Із змінами, внесеними від 03.08.2020№ 1240-ІХ. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14#Text>. (дата звернення 20.09.2022р.).
14. Закон України «Про ринок цінних паперів і фондову діяльність». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/96-вр> (дата звернення 20.09.2022р.).
15. Закон України «Про інвестиційну діяльність». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12> (дата звернення 20.09.2022р.).
16. Афанасьєва О.А., Бондаренко Т.Г. «Теорія і практика біржових операцій». Київ. Центр навчальної літератури, 2006.
17. Терещук О.М. «Біржова діяльність: підручник». Київ. КНЕУ, 2007.
18. Bangia, A., Diebold, F. X., Schuermann, T., & Stroughair, J. D. (1999). "Modeling Liquidity Risk, with Implications for Traditional Market Risk Measurement and Management." Wharton School Center for Financial Institutions. URL: <http://fic.wharton.upenn.edu/fic/papers/99/9906.pdf> (Дата звернення 20.09.2022р.).

19. Webb, R. I. „Trading Catalysts: How Events Move Markets and Create Trading Opportunities”. Financial Times Press, Upper Saddle River, NJ, 2007.
20. Chan, K. “A User’s Guide to Business Analytics”. Business Expert Press, New York
21. Основи функціонування біржи: теорія та практика. Аналітичний огляд / А.І. Микула, Р.П. Юрчишин, С.М. Герасимчук. Львів: Априорі, 2018. 350 с.
22. Положення (стандарт) діяльності бірж №41 „Біржові операції на товарній біржі”. Національна біржа України. URL: <https://nau.org.ua/standarti-diyalnosti-birz/>. (дата звернення 20.09.2022р.).
23. Міжнародна економіка: навчальний посібник / Р.В. Голод, О.С. Никлас, П.В. Присяжнюк. К.: Кондор, 2021. 465 с.
24. Технічний аналіз: Комплексний курс / Г.І. Воронова, П.М. Семенова, В. В. Лазаренко. К.: Міжнар. ін-т бізнесу, 2019. 380 с.
25. Фінансові ринки: навч. посіб. / П.М. Поважний, Л.А. Гайдай, О.М. Петришин, О.А. Нагорна. К.: Знання, 2018. 687 с.
26. Фундаментальний аналіз фінансових ринків: Посібник / М.О. Писаренко, Ю.А. Писаренко, Л.І. Крюкова. М.: Фінанси і статистика, 2011. 512 с.
27. Черняк. З. Є. Теоретичні основи фондових ринків : навч. посіб. / З. Є. Черняк. К. : Знання, 2009. 342 с.
28. Шармазанашвілі А. Г. Основи біржової торгівлі / А. Г. Шармазанашвілі. М. : Фінанси, ЮНИТИ : ИНФРА-М, 2013. 455 с.
29. Щербина Ф. М. Фондові ринки : Навч. посіб. / Ф. М. Щербина. К. : КНЕУ, 2010. 507 с.
30. Горбунов В.В. Біржовий бізнес та брокерські послуги / В.В. Горбунов. К.: КНЕУ, 2019. - 412 с.
31. Дульнев Є.Є. Товарні біржі: Методи оцінювання / Є.Є. Дульнев. - Львів: Видавництво ЛНУ ім. Івана Франка, 2013. - 192 с.

32. Журавльов І.В. Моделі управління ризиками на товарних біржах / І.В. Журавельов. - К.: ЦУЛ, 2014. - 436 с.
33. Зінькевич О.М. Стратегічні інновації на біржових ринках: проблеми та перспективи / О.М. Зінькевич. - К.: Наук. думка, 2018. - 344 с.
34. Маліков О.С. Функціонування фондових бірж: проблеми та перспективи / О.С. Маліков. - К.: Наук. думка, 2011. - 442 с.
35. Мережко О.Ф. Біржові операції та їх економічна безпека / О.Ф. Мережко. - К.: ЦУЛ, 2017. - 232 с.
36. Мороз В.І. Інтеграція вітчизняних фондових бірж в світові фінансові системи / В.І. Мороз. - Львів: Новий Світ, 2013. - 275 с.
37. Оленев В.А. Формування ціни на біржових товарних ринках / В.А. Оленев. - К.: Наук. думка, 2016. - 292 с.
38. Петровська І.О. Організація брокерського обслуговування на фондових біржах / І.О. Петровська. - К.: ЦУЛ, 2011. - 225 с.
39. Половцев А.В. Інвестиційні стратегії біржової торгівлі / А.В. Половцев. - К.: Асоціація фінансових аналітиків, 2013. 260 с.
40. Рогач О.І. Біржові технології та методи оцінювання цінних паперів / О.І. Рогач. - К.: КНТЕУ, 2019. 284 с.
41. Сичов О.О. Ф'ючерсні контракти на українських товарних біржах / О.О. Сичов. - К.: Асоціація фінансових аналітиків, 2015. - 223 с.
42. Ткаченко Н.Ю. Комерційні операції на Українській Міжбанківській Валютній Біржі / Н.Ю. Ткаченко. - Київ: Знання, 2012. - 302 с.
43. Федосєєв В.В. Основи біржової діяльності: Навч. посіб. / В.В. Федосєєв. Київ: Центр навчальної літератури, 2012. 239 с.
44. Ходаківська Л.В. Особливості функціонування аграрних бірж / Л.В. Ходаківська. Запоріжжя: ЗНТУ, 2014. - 270 с.
45. Юрій В.В. Функціонування фондової біржі / В.В. Юрій. К.: ЦУЛ, 2011. 223 с.

46. Юхименко І.П. Біржові стратегії та тактики: навчальний посібник / І.П. Юхименко. Х.: ХНЕУ, 2010. 290 с.
47. Шостак Н.П. Світовий ринок та його сучасні тенденції / Н.П. Шостак. К.: ЦУЛ, 2012. 225 с.
48. СЗУ №289 «Про біржову діяльність». Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/289-10#Text>. (дата звернення 25.09.2022р.).
49. Bloomberg Michael R. Financial Instruments Index. Bloomberg Financial Services, 2017. URL: <https://www.bloomberg.com/professional/blog/shape-index/>. (Date of access: 25.09.2022).
50. Deakin Simon. An Introduction to Stock Exchange Investment. Palgrave Macmillan, 2007. 736 p.
51. Fabozzi Frank J. The Handbook of Commodity Investing. Hoboken, New Jersey: John Wiley & Sons, 2008. 816 p.
52. Hirt Geoffrey A. Investment management. New York: McGraw-Hill, 2012. 643 p.
53. Jones Charles P. Investments: Analysis and Management. New Jersey: John Wiley & Sons, 2011. 643 p.
54. Longstaff Francis A. The Economic Impact of Index Investing. Oxford: Oxford University Press, 2014. 410 p.
55. Romila Matthew E. Financial Analysis Handbook. California: CCH Incorporated, 2012. 643 p.
56. Stigum Marcia. The Repo and Reverse Markets. New York: Harper & Row, 2011. 516 p.
57. Stultz René M. Risk–Return Analysis: The Theory and Practice of Rational Investing. New York: McGraw-Hill, 2014. 412 p.
58. The World Federation of Exchanges. Annual Report 2017. URL: <https://www.world-exchanges.org/home/index.php/news/world-fed-news>. (Date of access: 25.09.2022).

59. Tuckman Bruce. Money Markets and Bond Markets. Elsevier, 2011. 352 p.
60. Wheatley Simon. Investments: Spot and Derivatives Markets. Palgrave MacMillan, 2016. 495 p.
61. Securities and Exchange Commission (SEC). The Investor's Advocate. Annual report, 2018. URL: <https://www.sec.gov/index.htm>. (Date of access: 25.09.2022).
62. Stanton Richard. Real Estate Securities: Syndicating Real Estate. Mortgage Bankers Association, 2010. 376 p.
63. Securities Industry and Financial Markets Association (SIFMA). Research & Statistics. URL: <http://www.sifma.org/research/statistics.aspx>. (Date of access: 25.09.2022).
64. Najam U., Ali R. Risks and Securities in Indian Stock market: An Investor's Perspective. Financial Management from an Emerging Market Perspective, 2018, pp. 138-152.
65. Klopp G., Kaserer C. The Role of Stock Futures in Risk Management. Applied Mathematical Finance, 2017, vol. 23, issue 5, pages 393-418.
66. Norris J., Radcliffe R. Stock Market Anomalies: A Challenge to the Efficient Markets Hypothesis. Portfolio Management, 2016, vol. 42, no. 2, pp. 23-42.
67. Fitchett J. A Difference of Degree or Kind? Understanding the Role and Significance of Financial Risk in Corporate 'Greenwashing'. Journal of Marketing Management, 2016, vol. 32 issue 5/6, pp. 507-532.
68. Zhang H. The Stock Market, Profit, and Investment. Review of Financial Studies, 2018, vol. 31, issue 1, pp. 1-46.
69. Сайт Національної Комісії з цінних паперів та фондового ринку. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/>
70. World Federation of Exchanges Site. URL: <https://www.world-exchanges.org/our-work/statistics>